

Överlever äktenskapet?!

Död åt äktenskapet, ropade dåvarande ordförande för Vänsterpartiet Gudrun Schyman ut för några år sedan. Nu har hon tillsammans med andra inom det nygrundade Feministiskt Initiativ gett nytt liv åt parollen. Man föreslår ett samlevnadskontrakt som är öppet för alla former av boende och gemenskaper, ett juridiskt kontrakt, som inte är bundet till kärlek och romantik. På sin hemsida förklarar man att den bakomliggande orsaken till detta förslag är att man vill ha bort äktenskapet mellan man och kvinna. Det är orimligt, påstår man, att staten upprätthåller en institution som underordnar kvinnor. Historiskt sett, säger man, har äktenskapet gett juridisk makt över kvinnor.

Schyman m.fl.:s initiativ är ett led i en snabb process om skett på ett halvsekel. Grovt generaliserat kunde man skissera upp det som så

Äktenskap – sambo - särbo- turbo – enbo - tidsbo - mångbo

Samboendet har blivit allmän regel, för många, ganska oreflekterat därför att det helt enkelt ”hör till”. I botten finns en rädsla för att binda sig. Undersökningar visar att samboendeinstitutionen växte fram hos en generation, som hade upplevt skilsmässor i en helt annan omfattning än tidigare. Bristen på goda förebilder hade blivit färre. Till detta kom den ”frigjorda sexualiteten” och den allmänt spridda romantiska föreställningen att någonstans finns ”den rätta”. Och eftersom det är svårt att vara säker på att man hittat sin dröm prins /prinsessa måste man få pröva sig fram.

Samboendeformen var dock inte heller lätt. Också där kom vardagen emot. Kanske målsättningen att få leva i den ständiga förälskelsen bättre skulle förverkligas i särbotanken? Man träffas då när man är upplagd för det och man slipper de eländiga rutinerna som utgör 80% av den äktenskapliga vardagen. Men samtidigt tappade man det fina i att leva när aen ana människa med allt vad det innebär. Sambotanken öppnade också för annat. Det visade sig att den inte befrämjade varaktiga förhållanden på samma sätt som äktenskapet hade gjort. Det blev att söka nya föremål för kärleken. Kärlek består, men föremålen växlar, som uttrycket heter. Allt detta befrämjades förstas av den alltmer ökade sexualiseringen i samhället.

Men också detta var arbetsamt och smärtsamt. Många sexuella förhållanden tär på identiteten. Kanske det då vore lika bra att släppa alla tankar på någon form av stabila förhållanden. En lösning där man är självständig, undviker ansvar och den smärta, som en separation innebär låter lockande. Så fick vi singellösningen, som en del valde. Hellre lösnummer än en prenumeration, som det ibland uttrycks. Vi måste förstas säga att det också finns ett icke-valt singelskap, liksom vi när man talar om skilsmässa också alltid behöver säga att den ibland, trots att den alltid smärta, kan vara det minst onda av två saker.

Men utvecklingen fortsatte. Önskan efter gemenskap är stark. Ett nytt förhållningssätt är kontraktäktenskapet. Man lovar att älska varandra för några år i gången och ser hur det går. Också som nämnts vill Feministiskt Initiativ nu öppna för en modell som i praktiken gör juridik av den fria sexualiteteten. Man kan bilda boendegemenskaper av alla varianter och därmed skulle samhället stöda också sexuella gemenskaper av olika slag. Porten till månggifte är öppnad och därmed, enligt vad jag förstår, en ännu värre möjlighet till kvinnoförtryck än vad som ibland tyvärr skett inom äktenskapets ram.

Överlever äktenskapet i allt detta?

Filmindustrin har länge proklamerat att äktenskapet är passé . I den ena filmen efter den andra förkunnas att den riktiga förälskelsen och kärleken finns utanför äktenskapets ramar. Går man in på Internet och slår upp sex, kärlek och äktenskapet finner man den ena historien efter den andra som utgår från att det är slut med romantik och verklig kärlek om man binder sig till andra. Bättre stående bord med många rätter än havregrynsgröt varje dag, tycks tanken vara.

Och verkligheten visar också att det är svårt att hållas sams. Skilsmässornas antal i Finland har de senaste åren rört sig kring 13.000 per år till antalet. Och så har vi samhälls utvecklingen, som driver småbarnsföräldrar att arbeta övertid mer än någon annan tid i sitt liv, just den tid när man skulle behövs allra mest hemma.

Och ändå, mitt i all detta så visar erfarenheten och undersökningar att äktenskapet är slitstarkt och i allra hösta grad hälsosamt. Några exempel

- Finlands näringsdelegations (EVA) publicerade en undersökning i våras om hur vi finländare definierar lyckan. Undersökningen visade med all tydlighet att det är närrelationerna i hem och familj som människor värderar allra mest. Framom bl.a. högre lön och bättre levnadsstandard. Ulf Lundberg, professor vid psykologiska institutionen vid Stockholms universitet, skriver i en bok om stress att flera vetenskapliga studier visar att när människor tillfrågas om vad som är viktigt för ett gott liv kommer familj och vänskapsband att stå högst upp på skalan. Och han konstaterar att sådana värderingar går emot mönstret i de industrialiserade västerländska samhällena, där individualismen gynnas framför mänsklig gemenskap.
- Positiva känslor och djup vänskap är ett oerhört betydelsefullt motgift mot den långvariga stressens nedbrytade effekter. Samme Ulf Lundberg skriver också ”att vad de flesta av oss länge anat, att sjukdomar har med känslor att göra - har inte förrän nu kunnat beskrivas på ett vetenskapligt sätt av forskare inom medicin och psykologi”.
- Professorn i psykologi vid Tammerfors universitet, Markku Ojanen, noterar för sin del att undersökningar visar att
 - att de som lever i äktenskap är lyckligare och nöjdare än singelskapet, men att om förhållandet inte fungerar finns det ingen skillnad, det kan vara svårare att leva i äktenskapet
 - Närrelationerna är till stor hjälp i en depressionssituation
 - Flera undersökningar från olika länder visar att de som har levt i samboendeförhållanden före äktenskapet har en större skilmässobenägenhet än de som börjat sin samlevnad när man gift sig. Ojanen noterar att detta är emot den allmänna uppfattningen att samboendet före äktenskapet bättre skulle garantera att det lyckas.
 - Ju flera sexuella förhållanden man har bakom sig när man ingår ett äktenskapligt förhållande desto svårare har man att få en berikande sexuell gemenskap.

Äktenskapet är på inget sätt out. Äktenskapet står sig väl i konkurrensen när det gäller söka strukturer som gagnar kärleken och människan. Måne vi har en ny trend framför oss? I fjol ingicks 30.000 äktenskap, vilket är det högsta antalet på tjugo år. Och skilsmässornas antal minskade, 300 färre än året innan.

Relationer går djupt. De berikar livet och ger smärta åt livet. Det gäller oss alla. Alla har vi också misslyckats när det gäller upprätthållande av relationer. Det paradoxala är att vi sköter om våra maskiner och ger dem årlig service, medan det ofta upplevs som något märkligt att man sköta om sina närrelationer. Ingen relation överlever utan näring och skötsel. Jag drömmer om den tid när det är lika självklart att gå på en prepkurs för äktenskap och delta i en ”årlig äktenskapservice” som det är att gå till tandläkaren i förebyggande syfte. Och tillika, ju mer som satsats på äktenskapskvällar och kurser desto mer behöver också ensamstående-enastående uppmärksammas, oberoende om singelskapet är självvalt eller icke.